

SİĞINMACILAR VE TOPLUMSAL KABUL: ESENYURT İLÇESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

ASYLUM SEEKERS AND SOCIAL ACCEPTANCE: AN INQUIRY IN ESENYURT DISTRICT

Dikran M. ZENGİNKUZUCU

Doç. Dr., İstanbul Esenyurt Üniversitesi

İYBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (İng) Bölümü

[✉ dikranzenginkuzucu@esenyurt.edu.tr](mailto:dikranzenginkuzucu@esenyurt.edu.tr)

ÖZ

Suriye’de 2011’de baş gösteren iç savaş sonrası milyonlarca Suriyeli ülkelerini terk etmek zorunda kalmış ve günümüzde Türkiye en yüksek sayıda Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir. Göç beraberinde politik, ekonomik, toplumsal, kültürel fırsatları ve gerilimleri birlikte taşıyan bir olgudur. Suriyeli Sığınmacıların uzun süredir Türkiye’de bulunması ve gelecekte de önemli bir kısmının Türkiye kalabileceği göz önüne alındığında toplumsal bütünleşme ve toplumsal kabul durumları ve politikalar dikkate alınmalıdır. Suriyeli sığınmacılar İstanbul’da en kalabalık olarak Esenyurt ilçesinde yaşamaktadırlar. İstanbul’un en kalabalık ilçesi olan Esenyurt sosyo-ekonomik yapısı ile çoğu diğer ilçeden farklılıklar göstermektedir. Esenyurt’un bu yapısı toplumsal kabul ve bütünleşme açısından avantaj ve dezavantajlar taşımaktadır. Bu bakımdan Suriyeli sığınmacıların Esenyurt ilçesinde toplumsal kabulü üzerine bir araştırmanın anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmanın amacı Suriyeli sığınmacıların Esenyurt’ta toplumsal kabul düzeyinin anlaşılması ve öneriler üretilmesidir. Araştırma Esenyurt’ta yaşayan 340 kişiye uygulanan bir anket çalışması ve yüz yüze görüşmeler ile yürütülmüştür. Araştırma Suriyeli sığınmacıların Esenyurt’ta kalıcılığının beklenmesine karşın toplumsal kabul düzeyinin düşük çıktığını ve toplumsal kabulü etkileyen en önemli unsurun iş bulma ve ekonomik etkisinin olumsuz görülmesi olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: *Uluslararası göç, Suriyeli sığınmacılar, Esenyurt, Toplumsal bütünleşme, Toplumsal kabul*

ABSTRACT

After the civil war broke out in Syria, millions of Syrians had been obliged to quit their country and today Turkey became the host country of the populous Syrian asylum seekers. Immigration is a fact which carries political, economic, social, and cultural opportunities and tensions together within itself. Remembering that Syrian asylum seekers have long been residing in Turkey and taking into consideration that an important part of them may remain in Turkey in the future, a special attention shall be given to social integration and social acceptance status and policies. Esenyurt is the district where the populous Esenyurt is the district where numerous Syrian asylum seekers living in Istanbul are residing. Esenyurt, which is the populated district of Istanbul, differs from most of the other districts with its socio-economic structure. This structure of Esenyurt bears advantages as well as disadvantages in terms of social acceptance and integration. In this respect, a research on the social acceptance of Syrian refugees in Esenyurt district appears significant. This study aims to understand the level of social acceptance of Syrian asylum seekers in Esenyurt and produce suggestions. This study is carried out with a total of 340 residents of Esenyurt through questionnaire method and face-to-face interviews. The research determines that the level of social acceptance is low in spite of the fact that Syrian asylum seekers are expected to remain in Esenyurt and that the most important factor affecting social acceptance is their alleged negative impact on economy and employment.

Keywords: *International immigration, Syrian asylum seekers, Esenyurt, Social integration, Social acceptance*

Makale Geliş Tarihi / Receiving Date 01.08.2020

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date 03.10.2020

Araştırma Makalesi/Research Paper

GİRİŞ

Göç olgusu, dünya genelindeki günümüzün en önemli gündemlerinden birini oluşturmaktadır. Uluslararası göçün politik, dinsel, etnik, ekonomik, çevresel, savaşlar ve diğer birçok nedeni olduğu görülmektedir. Uluslararası göç; kalkınma, yoksulluk, insan hakları gibi birçok uluslararası politika gündemiyle doğrudan bağlantılı iken bir yandan ekonomik gelişme, kültürel zenginleşme ve toplumsal dinamizm gibi olumlu görülen öte yandan toplumsal kabul ve uyum sorunları, insan hakları ihlalleriyle karşılaşma, işsizlik gibi hem göçmenler hem de ev sahibi halk için tehditler barındırmaktadır (Koser, 2017: 1). Uluslararası göçü tetikleyen birçok nedenin olduğu bilinmektedir. Bunlar arasında ekonomik, toplumsal, kültürel, demografik, politik ve birçok diğer nedenler sayılabilir (Linhard ve Parsons, 2019: 2-4; Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015: 61-62). Bazı ülkeler uluslararası göçü ve göçmenleri istihdam, ekonomik gelişme, ulus inşası gibi nedenlerle kontrollü ve gönüllü olarak kullanırken, bazı ülkeler ise kontrolsüz göç sonucu bir çok sorunla karşı karşıya kalabilmektedirler (Ambrosini, Cinalli ve Jacobson, 2020: 1-4). Kontrolsüz ve gönülsüz göçün en önemli itici nedeni olarak ise çatışmalar ve şiddet olduğu gözlemlenmiştir (Moore ve Shellman, 2006: 604). Terminolojik olarak genelde ekonomik veya sosyal nedenlerle, iş bulmak ya da daha iyi yaşam koşulları için gönüllü olarak ya da en azından şiddet ile zorlama altında olmaksızın bir ülkeden diğerine yerleşen kişiler göçmen olarak tanımlanırken, çoğunlukla politik ve şiddet nedeniyle başka ülkede yaşam olanağı arayanlar sığınmacı olarak adlandırılmaktadır. Sığınmacı; ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek ülkesini terk eden ve henüz sığınma talebi, kaçtığı ülkenin yetkilileri tarafından 'soruşturma' safhasında olan veya sürekli bir hukuksal statü tanınmamış kişidir. Mülteci ise ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranmayacağını düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından 'kabul' edilen kişidir. Mültecilik, bireysel ve hukuksal bir tanımdır ve mülteciye sığındığı ülke tarafından uluslararası ve ulusal hukuk çerçevesinde birtakım hak ve sorumluluklar içeren bir statü tanınır. Bu çalışma bakımından Türkiye'ye sığınan ancak mülteci statüsü kazanamamış, ülkede geçici koruma statüsü altında barınan Suriyeli sığınmacılar konu edilmektedir.

20. yüzyılın başlarından itibaren büyük savaşlar, milyonlarca insanı yurtsuz bırakmış ve politik nedenlerle göç etmek zorunda kalan sığınmacı sorununu tırmandırmıştır. 21. yüzyıl ise coğrafyamızda şiddet ve çatışmaların tırmanmasıyla başlamış ve özellikle de Türkiye'nin bulunduğu konum ve politikaları, ülkemizi sığınmacıların adresi yapmıştır. 2011 sonrası Suriye'de baş gösteren iç savaş milyonlarca Suriyelinin çevre ülkelere göç etmesine yol açmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)'ya (2020) göre 2011 yılından beri çevre ülkelere göç eden ve sığınma arayan Suriyeli sayısı 5,5 milyonu aşmıştır ve BMMYK raporuna göre Suriyelilerin sığınma aradığı ülkeler arasında başı, Türkiye çekmektedir (3.549.981). Türkiye'yi sırasıyla Lübnan (892.310), Ürdün (658.028), Irak (245.421), Mısır (130.042) ve diğer K. Afrika ülkeleri (31.657) izlemektedir. BMMYK (2019: 4) verilerine göre 2019 sonu itibarıyla Türkiye en yüksek sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir ve dünya çapında 20,4 milyon sığınma arayanın %18'ine ev sahipliği yapmaktadır.

Ülkelerin toplam nüfusları ve gayrisafi milli hasılları (GSMH) göz önüne alındığında ise bu kitlesel göçten en çok Lübnan ve Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal olarak etkileneceği anlaşılabilir (Tablo 1).

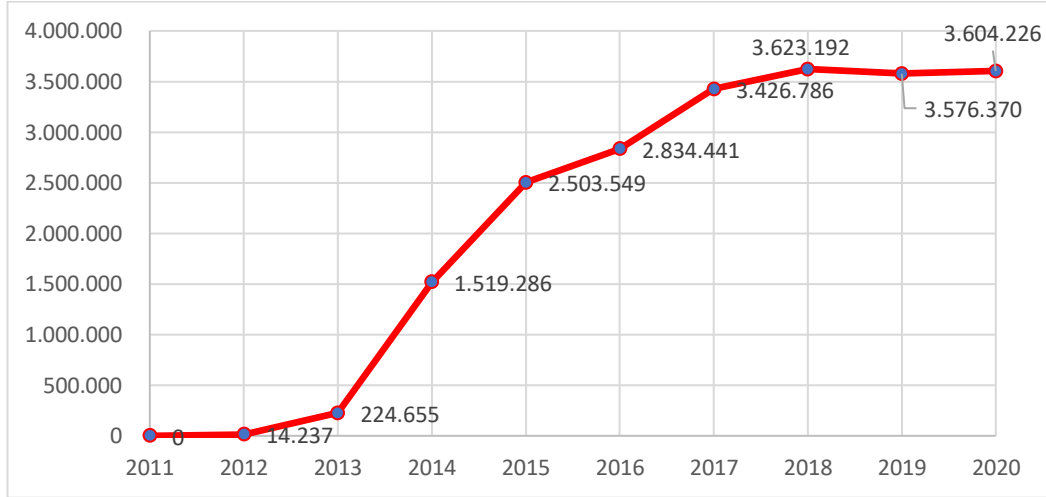
Tablo 1: Suriyeli Sığınmacıların Dağılımları ve Ev Sahibi Ülkelerin Toplam Nüfus ve GSMH'ne Oranları

	Suriyeli Sığınmacı Sayısı		Nüfus (Toplam)	Suriyeli Sığınmacıların Toplam Nüfusa Oranı	GSMH (Toplam, milyon ABD Doları)	Suriyeli Sığınmacıların Ülkenin GSMH'ye Oranı
Türkiye	3.594.981	%64,75	83.429.615	4,31%	2.325.616,64	%1,55
Lübnan	892.310	%1,61	6.855.713	1,30%	105.079,63	%0,85
Ürdün	658.028	%11,85	10.101.694	6,51%	104.215,23	%6,31
Irak	245.421	%4,42	39.309.783	0,62%	445.464,02	%0,55
Mısır	130.042	%2,34	100.388.073	0,13%	1.229.832,24	%0,11
Diğer	964.778	%17,38				

Kaynak: BMMYK, 2020; World Bank, 2020

2011 yılında Suriye iç savaşının başlamasının ardından ortaya çıkan kitlesel göç ve sığınma arayışlarında en çok sayıda sığınmacı, doğal olarak Suriye ile en uzun sınıra sahip olan Türkiye'ye yönelmiştir (Yılmaz, 2019: 23) ve Türkiye özellikle bu göçün ilk 5 yılında "açık kapı" politikası izlemiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2016). Yıllara göre Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin sayısı Şekil 1'de görülebilir.

Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: GİGM, 2020

Öte yandan Türkiye bu göçe politik (Tuncel ve Ekici, 2019: 67-68), çalışma hayatı (Akçiçek, 2015: 59), eğitim, sağlık alanlarında ve ekonomik olarak hazırlık (Ateş ve Bektaş, 2016: 31-32), hukuksal altyapı eksikliği (Zenginkuzucu, 2018: 41) ile yakalanmıştır. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)'nin verilerine göre Türkiye'de geçici koruma altında bulunan resmi Suriyeli sığınmacı 9 Temmuz 2020 tarihi itibarıyla sayısı 3.599.531 kişidir ve İstanbul 503.932 en yüksek sayıda Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan il konumundadır (GİGM, 2020).

İstanbul'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların ise en yüksek oranda Esenyurt ilçesinde yerleşik oldukları görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2: İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin İlçelere Göre Dağılımı

1	ADALAR	136	21	GAZİOSMANPAŞA	20.865
2	ARNAVUTKÖY	20.213	22	GÜNGÖREN	14.355
3	ATAŞEHİR	1.388	23	KADIKÖY	421
4	AVCILAR	23.222	24	KAĞITHANE	17.004
5	BAĞCILAR	51.317	25	KARTAL	1.763
6	BAHÇELİEVLER	21.645	26	KÜÇÜKÇEKMECE	43.656
7	BAKIRKÖY	2.331	27	MALTEPE	2.087
8	BAŞAKŞEHİR	26.973	28	PENDİK	6.531
9	BAYRAMPAŞA	10.215	29	SANCAKTEPE	13.213
10	BEŞİKTAŞ	104	30	SARIYER	2.147
11	BEYLİKDÜZÜ	3.585	31	SİLİVRİ	2.036
12	BEYOĞLU	12.883	32	SULTANBEYLİ	22.440
13	BÜYÜKÇEKMECE	2.957	33	SULTANGAZİ	41.775
14	BEYKOZ	2.189	34	ŞİLE	254
15	ÇATALCA	332	35	ŞİŞLİ	7.330
16	ÇEKMEKÖY	2.113	36	TUZLA	2.944
17	ESENLER	34.449	37	ÜSKÜDAR	2.608
18	ESENYURT	58.614	38	ÜMRANIYE	16.307
19	EYÜP	10.486	39	ZEYTİNBURNU	22.695
20	FATİH	30.586	40	BİLİNMEYEN	1.420
				TOPLAM	557.589

Kaynak: GİGM, 2018

İstanbul Esenyurt Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmada Suriyeli sığınmacıların İstanbul'da Esenyurt ilçesini tercih etmelerinin nedenleri arasında en etkin olanlarının "kira ve yaşam standardının daha uygun olması" ve "akrabalarının burada yaşamaları" olduğunu göstermiştir (Yılmaz, 2019: 65).

Tablo 3: Suriyeli Sığınmacıların Esenyurt'a Yerleşme Nedeni

	Frekans	Oran
Akrabaların burada yaşaması	278	26,50
Kira ve yaşam standardının daha uygun olması	463	44,10
Daha fazla göçmenin yaşaması	226	21,50
İş olanaklarının fazla olması	33	3,10
Diğer sebepler	50	4,80
Toplam	1.050	100,00

Kaynak: Yılmaz, 2019: 65

Tablo 3'ün de gösterdiği gibi İstanbul'a gelen Suriyeli sığınmacılar yaşam koşullarının, fiyatların ve kiraların daha uygun olması nedeniyle Esenyurt'u seçerlerken buraya yerleşenler daha sonra akrabalarının ve diğer sığınmacıların gelmesi için etmen olmuştur. Aynı araştırmaya göre Esenyurt'ta yaşayan sığınmacılar Türkiye'de bulunmaktan memnun olduklarını da ifade etmişlerdir (Yılmaz, 2019: 61).

Esenyurt ilçesi İstanbul'un nispeten yeni gelişen ve ekonomik, demografik ve toplumsal bakımdan diğer ilçelere göre farklılıklar ve özellikler barındıran bir bölgesidir. TÜİK (2019) verilerine göre Esenyurt İstanbul'da hem en kalabalık (954.579 kişi) hem de İstanbul'da en fazla iç göç almış (%65) ilçedir. Bu durumun ilçe temelinde çalışma, eğitim, sağlık ve benzeri birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Esenyurt 1980'li yıllardan sonra sanayi kuruluşlarının yerleşmesi, çevre yollarının inşası ile yaşadığı hızlı büyüme sonucu hızlı bir yapılaşma ve iç göç yaşamış, bunun sonucu olarak da sağlık ve eğitim hizmetlerinde eksiklikler ile karşı karşıya kalmıştır (Ayhan, 2019: 79).

Bu bakımdan kendi içerisinde demografik özellikleri nedeniyle toplumsal uyum sorunu taşıması olası bu ilçenin çok sayıda sığınmacının yerleşmesi sonucu uluslararası göçe dayalı bir toplumsal kabul ve uyum sorunu da yaşaması olası görülmektedir. Öte yandan iç göçmen oranı yüksek bir bölgede halkın kendi deneyimlerinden kaynaklı dış göçmene karşı yüksek oranda hoşgörü ve uyum göstermesi de beklenebilir.

Suriyeli göçmenlerin Türkiye'de toplumsal kabulü açısından yerel düzeyde özellikle kültürel düzen ve çalışma şartları gibi etmenlerin başat önem taşıdığı görüldüğü (Aktaş ve Gülçür, 2017: 247) göz önüne alındığında Esenyurt ilçesinin kendine özgü koşulları altında buraya yerleşmiş çok sayıda Suriyeli sığınmacının toplumsal kabul açısından incelenmesinin son derece önemli olduğu açıktır ve literatürde bu alanda bir açık olduğu söylenebilir. Bu çerçevede bu çalışma, Suriyeli sığınmacıların Esenyurt ilçesinde toplumsal kabul düzeyini ölçmek, önemli etmenleri ortaya çıkarmak ve yerel politikalar ile gelecek çalışmalara da ışık tutmak için bir giriş yapmak amacını taşımaktadır. Uluslararası göç ve toplumsal uyum çerçevesinde yazın taramasını amaçlayan birinci bölümün ardından ikinci bölümde çalışmanın yöntemi ve varsayımları ortaya konulacaktır. Üçüncü bölümde elde edilen bulgular yorumlanacaktır. Ayrıca sonuçlar değişik zamanlarda ülke çapında yapılmış önceki araştırmalarla birlikte yorumlanmıştır. Son bölümde sonuçlar ve değerlendirmeler paylaşılacaktır.

1. ULUSLARARASI GÖÇ VE TOPLUMSAL KABUL

Uluslararası göç toplumbilimi, coğrafya, tarih, ekonomi gibi birçok bilim dalı tarafından ele alınmış ve her biri kendi açısından tanımlamalar ortaya koymuştur (Kurt, 2006: 150). Göç araştırmaları disiplinler arası bir yaklaşımı zorunlu kılar. Uluslararası göçü etkileyen toplumsal, politik, ekonomik, demografik, çevresel birçok etmenin ve sonucun olduğu bilinmektedir. Bu bakımdan, siyaset bilimi, hukuk, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, tarih, coğrafya, demografi değişik açılardan göç sorunu ile ilgilenir. Her disiplin kendi bakış açısı ile nüfus hareketlerini açıklamaya çalışır ve teorik yaklaşımlarda bulunur (Sayın, 2019: 18). Uluslararası göçü açıklamaya yönelik teorik yaklaşımların gelişimi, onların ortaya atıldığı dönemin koşullarını yansıtır ve bu özgünlük çerçevesinde şekillenir (Sayın, 2020: 179).

Göçün hem göçmenler hem de ev sahibi ülke ve toplumu açısından fırsatlar ve tehditler içeren bir gerilim taşıdığı bilinmektedir. Uluslararası göçün farklılıkların buluşması sonucu gerilim yaşanan alanlar olarak kültür, din, dil, geçmiş gibi bazen ortak bazen farklı algılar taşınması, ekonomik etkiler, refahın paylaşılması, güvenlik gibi konulardan söz edilebilir. Bu gerilimin toplumsal bütünleşme ile olumlu bir şekilde aşılması göçmen toplumun toplumsal uyum ve ev sahibi toplumun toplumsal kabul derecelerine bağlı olduğu söylenebilir. Toplumsal kabul için çok değişik ve farklı tanımlamalar yapılmışsa (Novy, Swiatek ve Moolaert, 2012: 1874-1875) da genel olarak bir toplum içerisinde diğer toplum ve grupların farklılıklarını ve değişikliklerini kabullenebilme veya hoş görebilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Her ne kadar toplumsal bütünleşme yazında sıkça “yutma” (absorption) ya da “özümleme” (assimilation) çerçevesinde tartışılmışsa (Hamberger, 2009: 2-3) da “barış içinde bir arada yaşama” bakış açısıyla ele alınması daha doğru ve tercih edilir olmalıdır (Akçiçek, 2015: 53).

Toplumsal kabulün bir süreç olduğu tüm yazarlar tarafından kabul edilen bir olgudur. Bu süreç farklılıklarla ve değişikliklerle karşılaşan toplumun etnik merkezci (ethnocentric) evreden etnik bağıntılı (ethnorelative) bir evreye doğru hareketidir. Değişimin deneyimlenmesi süreci (Şekil 2) öncelikle inkâr ve savunma ile başlamakta, ardından sorunun minimizasyonu ve kabullenme ile devam etmekte, uyumlaşma ve bütünleşme evreleri ile sonuçlanmaktadır (Bennett, 1986: 181-182).

Şekil 2: Değişimin Deneyimlenmesi- Kültürlerarası Duyarlılığın Gelişmesi

İnkâr	Kültürel farklılıklar konusunda fikri yok Kendi kültürü tek gerçek Yabancı kültürler görmezden geliniyor
Savunma	Kültürel farklılıklar ortaya çıkmaya başlar Yabancı kültürlerin klişeleştirilmesi Kendi kültürü en üstün
Minimizasyon	Herkes eşittir Farklılıkları derecelendirmek Kendi kültürü içerisinde evrensel öğeler bulma
Kabul	Kendi kültürel kimliğini tanıma Farklı kültürel bağlamları kabullenme Farklı kültürlerle karşı merak ve saygı
Uyumlaşma	Farklı kültürlerle karşı hassas ve uygun davranış Daha kolay iletişim Dünyaya farklı kültürlerin gözünden bakabilmek
Bütünleşme (Entegrasyon)	Kişisel deneyim çok kültürlü bir bakış açısını kazanacak kadar genişlemiş Kendi farklı kültürler arasında kalmış hissetmek Bütünleşme her zaman uyumlaşmadan daha önemli değil

Kaynak: Bennett, 1986: 182-186

Suriyeli sığınmacıların gelişinin ardından Türkiye’de de uluslararası göç ve toplumsal kabul üzerine çalışmalar artmıştır. Murat Erdoğan (2014: 44) yürütücülüğünde hazırlanan raporda “Türk halkı, Suriyeli sığınmacılara kucak açmıştır” önermesinin çok büyük destek bulduğu ve “biz üzerimize düşeni yapıyoruz” görüşünün egemen olduğu görülmektedir. Buna karşın araştırmada “Suriyelilerin Türkiye’de kalması büyük sorunlara yol açabilir” önermesine gösterilen güçlü destek de dikkat çekicidir (s. 37). Ayrıca “Suriyeli biri ile komşuluk yapmak sizi rahatsız eder mi?” sorusuna toplumun %49,8’i “evet” dediği görülmektedir (s. 40). Hasan Çiftçi (2018: 2247) de daha yakın zamanlı çalışmasında benzer şekilde katılımcıların Suriyelilere karşı olumsuz tutum ve algıya sahip olmadıklarını belirlenmiştir, öte yandan katılımcıların Suriyelilere vatandaşlık hakkı verilmesi, birlikte yaşama ve empati kurma konularında ise daha olumsuz tutum ve algıya sahip olduklarını saptamıştır. Yıldırım, İslamoğlu ve İyem (2017: 123) Türkiye’de yapılan çalışmalar ve hazırlanan raporlarda kabul düzeyi üst düzeyde görünüyorsa da asıl önemli hususun bu düzeyin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının önem ve gerekliliğinin altını çizmiştir. Buna koşut olarak Arda Akççek (2015: 54) de ekonomik hayata dahil olmayı başaramayan ve bu anlamda ilişki ağları içinde bulunmayan göçmenlerin toplumsal uyumlarının daha sorunlu olduğunun ve uyumun vakit aldığına altını çizmektedir. İstanbul Esenyurt Üniversitesi bünyesinde Esenyurt’ta yerleşik Suriyeli sığınmacılar ile gerçekleştirilmiş olan ve Esenyurtlu Suriyeli sığınmacıların demografik özelliklerini, ekonomik ve toplumsal uyum düzeylerini ölçen bir alan çalışması da bu araştırmanın bulguları açısından karşılaştırma olanağı sunmaktadır (Yılmaz, 2019).

2. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE YÖNTEMİ

Bu araştırmanın amacı, İstanbul'un Esenyurt ilçesinde yaşayan halkın Suriyeli sığınmacıları kabul etme ve bütünleşme düzeylerini belirleme ve toplumsal uyum üzerine gelecek çalışmalara ve yerel politikalara veri sağlamaktır. Bu bağlamda araştırmanın hipotezi şöyledir;

H_0 : Esenyurt'ta Suriyeli sığınmacılar toplumsal kabul görmektedir.

Bu hipotezin doğrulanması Esenyurt ilçesinde Suriyeli sığınmacılar ile toplumsal farklılıklar ve değişikliklerin özümsemiş olması ve bütünleşmenin tamamlandığı sonucunu gösterecektir. Bu hipotezin kabul edilmemesi ise bütünleşmenin gerçekleşmediğini ve etnik merkeziliğin devam ettiğini gösterecektir.

Bu araştırmada Mart-Mayıs 2019 tarihleri arasında 2 ay boyunca sürdürülen anket çalışmasında 340 katılımcıya ulaşılmış ve anket çalışması yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Basit tesadüfi örnekleme tercih edilmesindeki neden basit tesadüfi örnekleme araştırmanın evreninin belirli bir bölgede yoğunlaştığında kullanılabilmesidir (Baltacı, 2018: 240). Katılımcılar, yalnızca Esenyurt'ta yerleşik kişiler değil Esenyurt'a çalışma veya eğitim gibi nedenlerle gelen kişileri de kapsamaktadır. Araştırmanın en önemli kısıtını zaman ve maliyet unsurları oluşturmaktadır. Örneklemin ana kütleyi temsil etmesi açısından Esenyurt'un üç farklı bölgesinde ve farklı zamanlarda yürütülmüştür. TÜİK (2020)'in adrese dayalı nüfus sayımı verilerine göre Esenyurt ilçesinde 15 yaş ve üzeri nüfus 782.419 kişidir. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğinin ölçülmesi için evren standart sapması (σ) bilinmediği için aşağıdaki formüle başvurulmuştur (Özdamar, 2003, s.116-118) ve $\alpha=0,05$ için $p=0,3$ 'te yeterli örneklem büyüklüğünün 323 kişi görülmüştür:

$$n = \frac{N \cdot p^2 \cdot t^2_{\alpha, sd}}{(N-1) \cdot d^2} \text{ ya da } n = \frac{t^2_{\alpha, p} \cdot (1-p)}{d^2}$$

n = Örneklem büyüklüğü

N = Evren birim sayısı

d = Örneklem hatası

p = Ana kütle oranı

$t_{\alpha, sd}$ = sd serbestlik dereceli t dağılımı kritik değerleridir ($sd=n-1$)

Araştırmanın birinci bölümü, katılımcıların demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik sorular içermektedir. Bu bölümde katılımcılara cinsiyetini, yaşını, kendisinin Esenyurt'a iç göç ile mi geldiğini, Esenyurt'ta yerleşik mi olduğunu yoksa çalışma, eğitim ve benzeri nedenlerle mi Esenyurt'ta bulunduğunu öğrenmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında katılımcıların Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye gelmesi ile ilgili görüşlerini ve onlara bakış açılarını anlamaya yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu bölümde aynı zamanda hükümetin sığınmacı politikalarına destek de ölçülmüştür. Bu bölümdeki sorular, 5'li Likert ölçeğine (1 = kesinlikle katılmıyorum, 5 = kesinlikle katılıyorum) göre hazırlanmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde Esenyurtlu katılımcıların Suriyeli sığınmacıların haklarına yönelik yaklaşımları ölçülmüştür. Bu bölümde katılımcılara Suriyeli sığınmacıların çalışma, eğitim, sosyal yardım alma hakları ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Araştırmanın dördüncü bölümünde katılımcılara Suriyeli sığınmacıların geri gönderilmesine ve vatandaşlık almalarına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Araştırmanın son

bölümünde ise katılımcıların sosyal statülerini ve politik görüşlerini öğrenmeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Bu çerçevede katılımcıların eğitim, çalışma, gelir durumları, politik görüşleri ile Suriyeli sığınmacılara yaklaşımları arasındaki bağ anlaşılmalı çalışılmıştır.

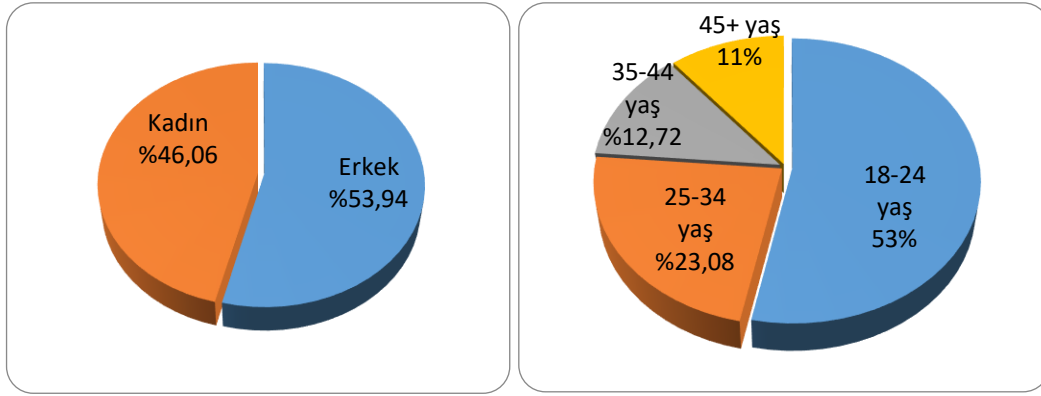
Araştırmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümündeki sorulara desteğin yüksek olması araştırma hipotezinin kabulü anlamına gelecektir. Ayrıca toplumsal kabul derecesinin katılımcıların sosyal veya politik statüleri ile bağı sorgulanacaktır.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Katılımcıların Demografik Nitelikleri

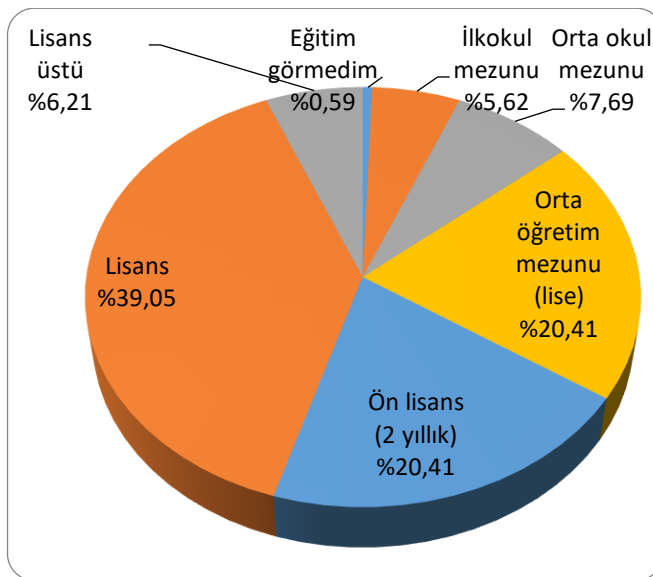
Katılımcıların %46'lık kısmını kadın ve %54'lük kısmını erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların ağırlıklı olarak 18-24 yaş aralığından olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3: Katılımcıların Cinsiyetleri ve Yaş Aralığı

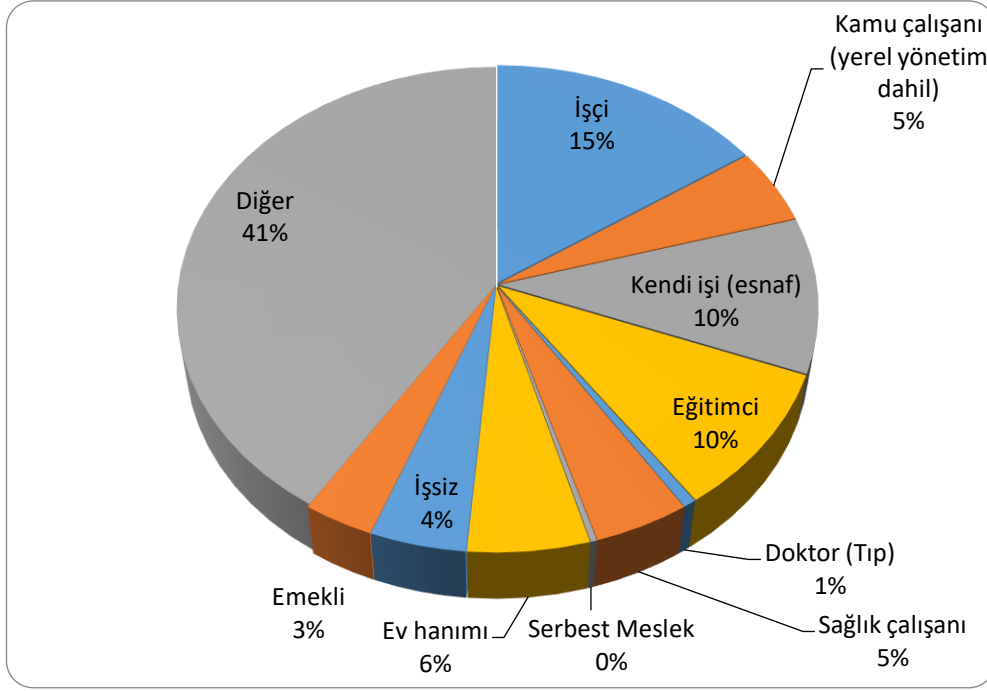
Katılımcıların %39 oranında lisans eğitimi gördüğü veya görmekte olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların %20'si 2 yıllık ön lisans eğitimi almışlar, diğer %20 ise orta öğretim görmüştür (Şekil 4).

Şekil 4: Katılımcıların Eğitim Durumu

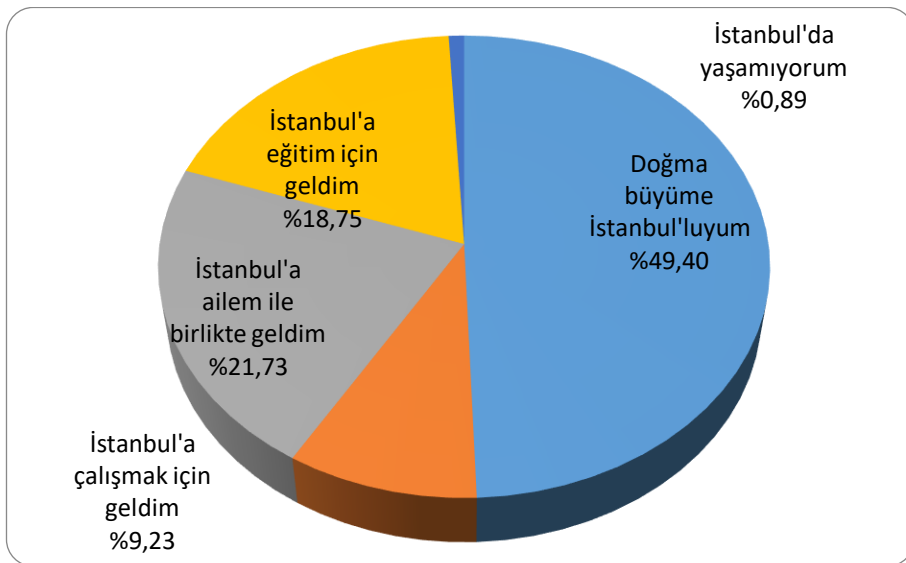
Katılımcıların %15'i işçi olarak çalışmaktadır ve ücretlidir, %10'u ise kendi işini yapmaktadır. Katılımcıların %6'sı ev hanımı olduğunu söylemiştir, %5 oranında kamu çalışanı ve %5 oranında da sağlık çalışanı araştırmaya katılmıştır. İşsiz katılımcıların oranı %4'tür (Şekil 5). Ayrıca katılımcıların %83'ü sosyal güvenliğinin olduğunu belirtmiştir.

Şekil 5: Katılımcıların Meslek Grupları

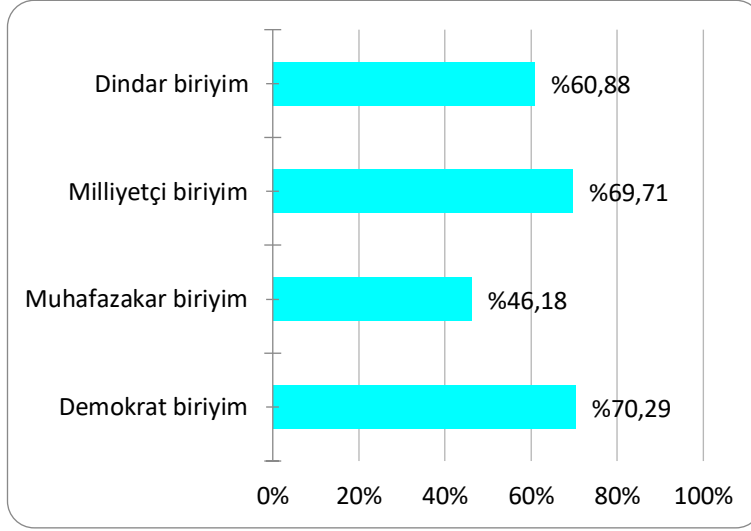
Katılımcıların kimlik özelliklerine bakıldığında "doğma büyüme İstanbulluyum" cevabı verenlerin oranı %49 iken %19 eğitim için İstanbul'a gelmiş, diğerleri ise çalışmak için ya da ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etmiştir (Şekil 6)

Şekil 6: Katılımcıların Kökenleri

Katılımcılara, kendilerini nasıl tanımlandıkları sorusunda birden fazla cevap verme olanağı tanınmıştır. Buna göre katılımcıların %70'i kendilerini demokrat olarak tanımlarken, %70'i de milliyetçi olduğunu söylemiştir. Katılımcıların %61'i kendisini dindar olarak nitelendirmiştir (Şekil 7). Kendilerine çoklu seçenek hakkı tanınmasına karşın kendilerini "demokrat" olarak tanımlamaktan kaçınan %30'luk kesimin çoğunluğu ise kendini dindar ve milliyetçi olarak tanımlamıştır.

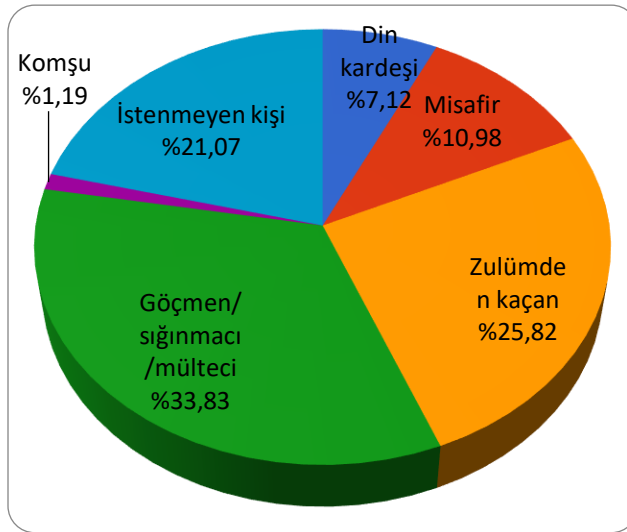
Şekil 7: Katılımcıların Kendilerini Nasıl Tanımladıkları

3.2. Sığınmacıların Kabulü

Katılımcılara Suriyeli sığınmacıları nasıl tanımladıkları ve onları nasıl algıladıkları sorulduğunda %34'lük bir kısım onları göçmen/sığınmacı/mülteci olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %26'lık bir kısmı ise sığınmacıları zulümden kaçan kişiler olarak görmektedir. Katılımcıların %21'i sığınmacılar için "istenmeyen kişi" tanımlaması yapmıştır (Şekil 8).

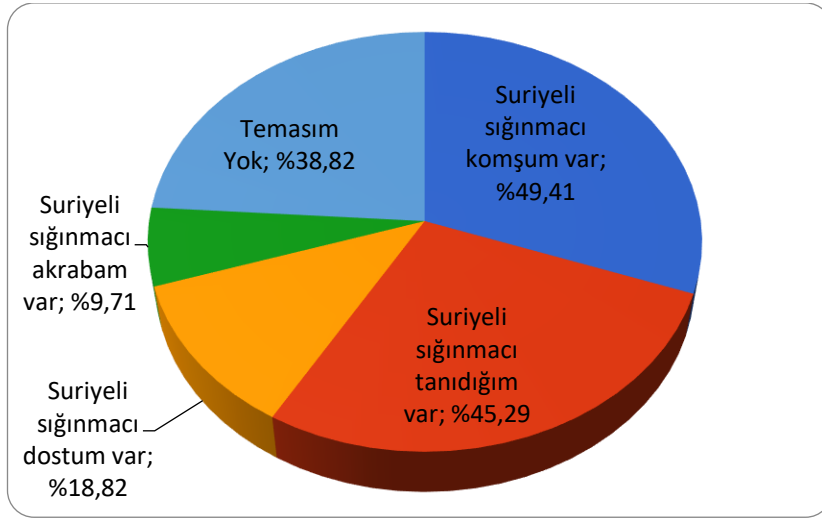
Şekil 8: Sığınmacıları Tanımlama ve Algı

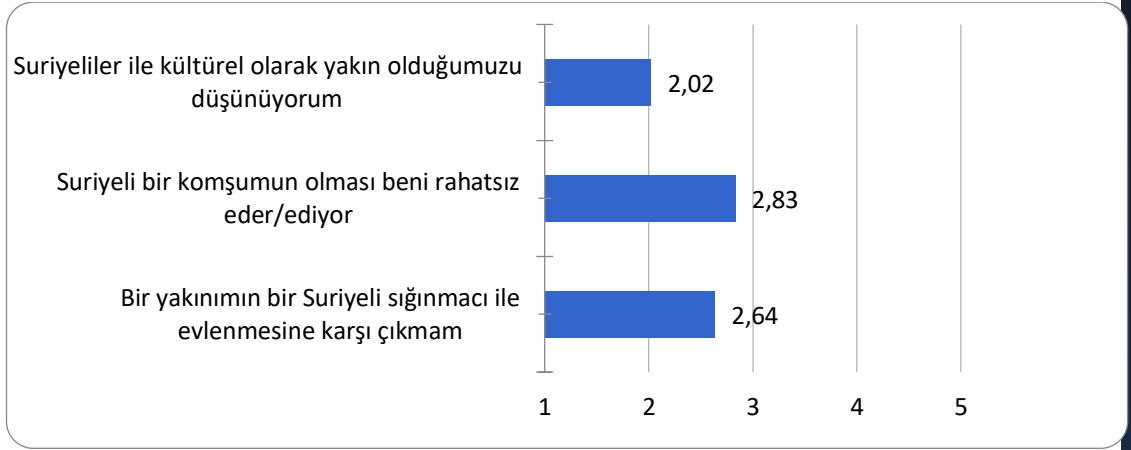
Erdoğan'ın (2014: 39-40) yürütücülüğünü yaptığı araştırmada halkta Suriye'den kaçanların ülkeye kabul edilmesi gerektiği konusunda "kültürel yakınlık", "din kardeşliği", "komşuluk" gibi hususlar yerine "zulümden kaçanlara destek" anlayışının ön planda olduğu görülmüştür.

Toplumsal kabul ve bütünleşme sürecinin önemli bir aşamasını "yabancı" ile temas ve tanıma aşamaları oluşturmaktadır. Basit de olsa kültürler arası temas "savunma" aşamasından çıkıp "minimizasyon" ve "kabul" aşamalarına geçmek için faydalı bir ön koşuldur (Bennett, 1986: 189). Katılımcıların yaklaşık yarısının Suriyeli sığınmacı bir komşusu ve tanıdığına olduğu görülmektedir. Ancak katılımcıların yalnızca %20'si bu teması bir "dostluk" olarak tanımlamaktadır. Suriyeli sığınmacılar ile hiç teması olmayanların oranı ise %39'dur (Şekil 9).

Şekil 9: Suriyeli Sığınmacılar ile Temas

Toplumsal kabulü kolaylaştıran unsurlar olarak görülen kültürel yakınlık, din, tarihsel bağlar ve hatta Türkmenler ve Aleviler ile etnik bağlar göz önünde alındığında Türk halkının Suriyeli sığınmacıları kabulünün kolaylaşacağı düşüncesi araştırma bulguları tarafından doğrulanamamıştır. Likert ölçeğinin kullanıldığı yakınlık sorularında "Suriyeliler ile kültürel olarak yakın olduğumuzu düşünüyorum" önermesine destek düşük çıkmıştır ve katılımcılar bu önermeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Öte yandan, Suriyeli bir komşudan rahatsızlık duyma konusunda olumsuz bir yanıt alınmamıştır. Katılımcılar bir yakınlarının Suriyeli bir sığınmacı ile evlenmesine de olumlu yaklaşmamaktadırlar (Şekil 10). Bu cevaplar sığınmacılara karşı toplumsal kabul ve bütünleşmenin varlığını doğrulamamaktadır.

Şekil 10: Kültürel Yakınlık ve Ortak Yaşam

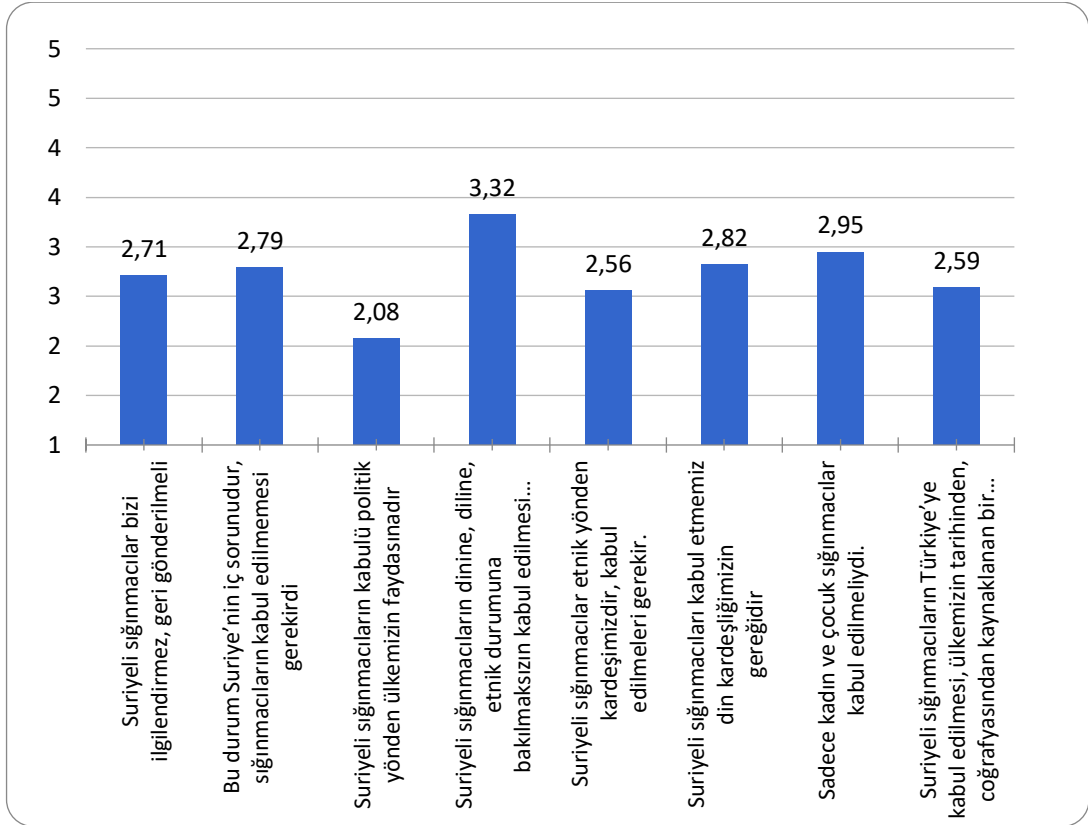
Erdoğan'ın yürütücülüğünü yaptığı 2014 tarihli araştırmada da “Suriyeliler ile kültürel olarak aynı olduğumuzu düşünüyorum” önermesine bu araştırma gibi “katılmıyorum” cevabının çıkmış olduğu görülmüştü (s. 39). Yine aynı araştırmada “Suriyeli biri ile komşuluk yapmak sizi rahatsız eder mi?” sorusuna %50,2 oranında “evet” cevabı alınmıştı (s. 40). Esenyurt'ta Suriyeli sığınmacılar arasında yürütülen araştırmada da sığınmacıların kendilerini dinden daha çok uyrukluğ ile tanımladıklarını göstermiştir. “Kimliğinizi nasıl tanımlarsınız?” sorusuna Esenyurtlu Suriyelilerin %57,4'ü “uyruklu”, 6,7'si “memleketim” cevabını verirken %25,7'si “din” cevabını vermiştir (Yılmaz, 2019: 49).

3.3. Türkiye'nin Sığınmacı Politikasının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılanlar Likert ölçeği kullanılan sorularda ağırlıklı olarak Suriye iç savaşı sonrası sığınmacıların ülkeye kabulünü dine, diline, etnik kökenine bakılmaksızın insanlık görevi olarak kabul ettiklerini söylemektedirler. Ancak “savaşın Suriye'nin iç sorunu olduğunu ve sığınmacıların kabul edilmemesi gerektiğini ifade edenler ile “yalnızca kadın ve çocuklar kabul edilmeliydi” düşüncelerine de katılım oranı yüksektir (Şekil 11).

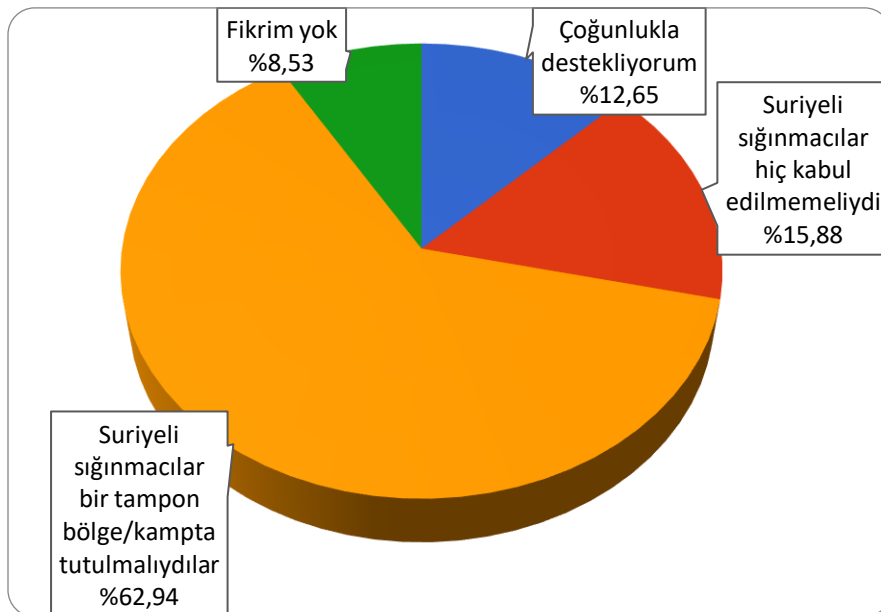

Şekil 11: Türkiye'nin Sığınmacıları Kabul Etmesinin Değerlendirilmesi

Öte yandan, katılımcıların sadece %13'ü Türkiye'nin sığınmacı politikasını desteklemiştir. Suriyeli sığınmacıların hiç kabul edilmemesi ve Suriye'nin iç sorununa karışılmaması gerektiğini düşünenler %16 düzeyindedir. Suriyeli sığınmacıların bir tampon bölgede veya kamplarda tutulmasının gerektiğini düşünenlerin oranı %63 gibi oldukça yüksek bir düzeydedir (Şekil 12).

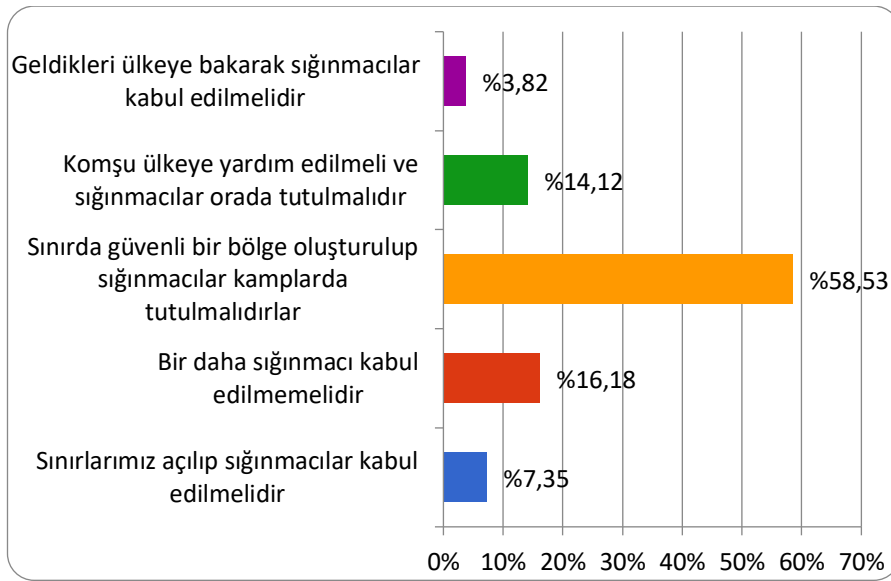
Şekil 12: Türkiye'nin Sığınmacı Politikasının Değerlendirilmesi

Erdoğan'ın yürütücülüğünü yaptığı 2014 araştırmasında da “devlet sığınmacılar konusunda iyi bir yönetim ortaya koymaktadır” önermesine Türk halkının %31,8'inin katıldığı bildirilirken, %49,7'si devletin performansından ve kriz yönetiminden memnun olmadığını ortaya konulmuştur (s. 45).

Katılımcıların %59'luk kısmı yeni bir insani kriz durumunda sığınmacıların sınırda güvenli bölgelerde ve kamplarda tutularak yardım edilmesini, ülkeye ve toplumsal hayata dâhil edilmemesini savunmaktadır. Sınırların açılıp sığınmacıların aynı şekilde kabul edilmesini destekleyenler ise sadece %7 düzeyinde kalmaktadır (Şekil 13). 2014 tarihli araştırmada da bundan sonra yeni bir kriz durumunda sığınmacıların kamplarda ya da sınırda tutulmalarına desteğin benzer şekilde yüksek olduğu görülmüştür (Erdoğan, 2014: 38).

Şekil 13: Yeni Bir İnsani Kriz Durumunda Türkiye'nin Politikası

3.4. Sığınmacıların Hakları

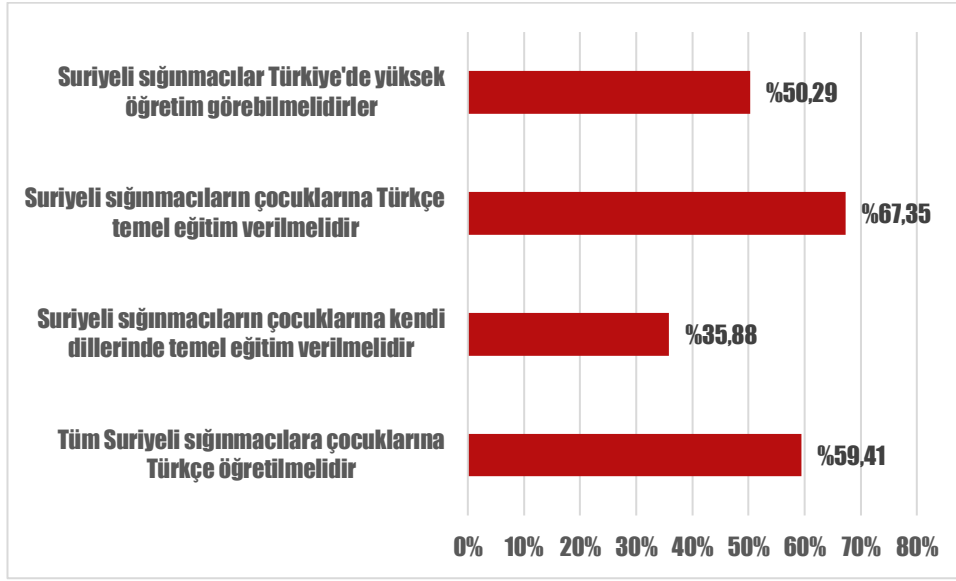
Türkiye'nin 1951 BM Mülteciler Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi çekince koymuştur ve 2013'te çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 1951 Sözleşmesi'nin “mülteci” tanımı coğrafi sınırlaması ile birlikte almaktadır. Bu çerçevede Türkiye, Avrupa ülkelerinde meydana gelmiş olaylar neticesinde ırkı, dini, uyrukluğunu, bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri sebebiyle öldürülebileceği, işkence görebileceği, insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye maruz kalabileceği ve insanca yaşamını sürdürmeyeceği korkusuyla ülkesini terk etmek zorunda kalan ve geri dönemeyen kişilere “mülteci” statüsü tanımaktadır. Bu kapsamda Suriye'de meydana gelen olaylardan dolayı 2011'den itibaren Türkiye'ye sığınanlar mülteci statüsü alamamaktadır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. maddesinde öngörülen “geçici koruma”nın uygulama ilkeleri ve bu çerçevede alınacak önlemler 2014'te çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile düzenlenmiş ve Yönetmeliğe konulan bir ek madde ile tüm Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'de geçici koruma rejimine alınmıştır (Zenginkuzucu, 2018: 47). Geçici koruma uluslararası hukukta belirli bir tanımı olmasa da devletlerin çeşitli nedenlerle karşılaştığı kitlesel akınları kontrol edebilmeleri ve sığınmacıların geçici bir süre de olsa temel haklardan yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik bir düzenlemedir. Geçici Koruma Yönetmeliği, geçici koruma statüsü altına alınmış kişilerin sağlık hizmetine erişimini (madde 27), eğitim hakkını (madde 28), ülkede

yerleşme hakkı ve seyahat özgürlüğünü (madde25), kimlik kartı edinmesini (madde 22), sosyal güvenlik ve barınma hakkını (madde 27), çalışma hakkını (madde 29), sosyal yardımları (madde 30), idari yardım ve çevirmenlik hizmetlerini (madde 31/1) düzenlemiştir.

3.4.1. Eğitim Hakkı

Katılımcılar genel olarak sığınmacı çocuklarının eğitim hakkını tanırlarken genel eğilim çocuklara Türkçe öğretilmesi ve Türkçe temel eğitim verilmesi yönündedir. Sığınmacı çocuklarının kendi ana dillerinde temel eğitim alma hakkına ise olumsuz yaklaşılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de yükseköğrenim görmelerine ise %57 oranında olumlu yanıt çıkmıştır (Şekil 14).

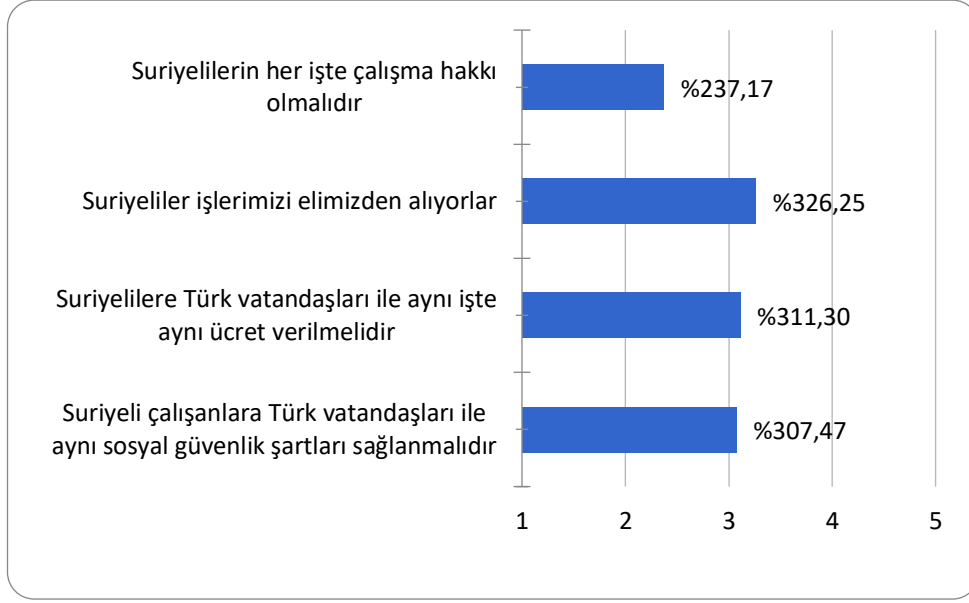
Şekil 14: Sığınmacı Çocukların Eğitim Haklarının Tanınması

Esenyurt’ta yerleşik Suriyeliler arasındaki araştırmada ise sığınmacı çocuklarının %39,7’sinin okula gitmediği sadece %1,5’inin yükseköğrenim aldığı ortaya çıkmıştır. Eğitim konusunda sığınmacıların karşılaştıkları en büyük sorun ise dil olarak belirtilmiştir (Yılmaz, 2019: 56-57).

3.4.2. Çalışma Hakkı

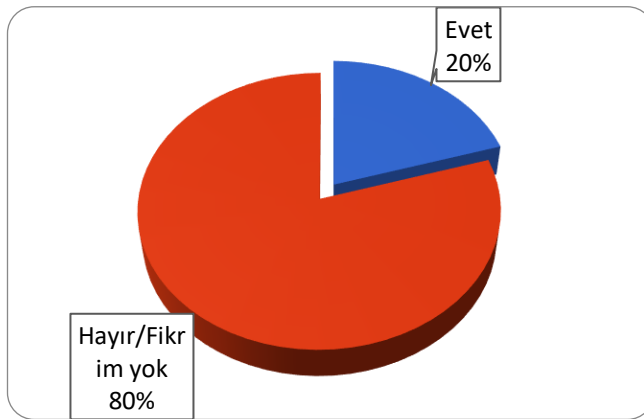
Sığınmacıların ekonomik hayata katılımı toplumsal bütünleşme açısından önemli bir parametre olmasının yanı sıra temel bir haktır. Sığınmacı ve göçmenlerin ekonomik hayata katılımı ülke ekonomisine katkı sağlayarak herkesin yararına sonuçlar doğurabilecek olmasına karşın istihdam sorunu ve iş gücü fazlası bulunan, çalışma hakları yeterince korunmayan ülkelerde farklı grupları sığınmacılarla karşı karşıya getirmesi de olasıdır. Esenyurtlu katılımcıların da ağırlıklı olarak Suriyeli sığınmacıların kendi işlerini ellerinden aldıklarını düşünmekte oldukları ve sığınmacıları bu anlamda bir tehdit olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Esenyurt’ta Suriyelilerin her işte çalışma hakkı olmalıdır düşüncesine destek düşük çıkmaktadır. Öte yandan, Suriyelilere eşit işe eşit maaş ve sosyal güvenlik hakları tanınmalıdır görüşü konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir (Şekil 15). Çiftçi’nin (2018: 2250) çalışmasında da halkın Suriyeli sığınmacıların çalışma hakkına destek oranının Esenyurt ile benzer çıkmış olduğu görülebilir.

Şekil 15: Sığınmacıların Çalışma Hakları

Öte yandan, Esenyurt'taki Suriyeli sığınmacıların çalışma hayatında yaşadıkları en önemli sorunların %70,3'ü için düzenli maaş alamama veya az maaş alma, %25,6'sı için ise uzun çalışma saatleri olduğu görülmüştür (Yılmaz, 2019: 58).

3.4.3. Vatandaşlık Hakkı

Türk vatandaşlık mevzuatı ve Geçici Koruma Yönetmeliği halen Suriyelilerin Türkiye'de doğan çocuklarına "vatansız kalma" durumu dışında vatandaşlık hakkı sağlamamaktadır (Zenginkuzucu, 2019: 388-389). Ancak göçmenlerin vatandaşlık almaları toplumla bütünleşmenin tamamlaması için önemli bir göstergedir. Türk Vatandaşlık Kanununun 12/b maddesi gerekli görülen hallerde bir kararname ile vatandaşlık verilebilmesini sağlamaktadır. Esenyurtlu katılımcıların sadece %20'sinin Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de doğan çocuklarına vatandaşlık verilmesinden yana olduğu görülmektedir (Şekil 16). Erdoğan'ın (2014: 41-42) yürütücülüğü yapmış olduğu araştırma da ise sığınmacıların vatandaşlığa alınması %81,7 oranında net bir şekilde reddedilmektedir. Çiftçi'nin (2018: 2249-2250) araştırmasında ise Marmara bölgesinde yaşayanların vatandaşlık verme ve birlikte yaşamaya desteği diğer bölgelerden yüksek çıkmaktaydı.

Şekil 16: Sığınmacı Çocukların Vatandaşlık Hakkı

3.5. Sığınmacıların Ekonomik Etkisinin Değerlendirmesi

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye gelmesinin Türk ekonomisine ve katılımcıların kendi ekonomik durumlarına etkisi sorulduğunda tüm katılımcıların, sığınmacıların ekonomik etkisinin olumsuz yönde olduğuna yönelik çok net şekilde cevaplar verdikleri görülmüştür (Şekil 17). Katılımcıların Suriyeli sığınmacıların Türk ekonomisine ciddi şekilde zarar verdiği, Avrupa ülkelerinin sığınmacıların tüm maliyetini Türkiye'ye yaktığı ve vergilerle sığınmacıların maliyetinin karşılandığı düşüncelerine sahip oldukları görülmüştür. Katılımcılar ayrıca Suriyeli sığınmacıların ucuz iş gücü olarak çalıştırılmalarının Türk vatandaşlarını işsiz bıraktığını ve Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye ekonomik, bilimsel, sportif bir katkısının olmadığını düşünmektedirler.

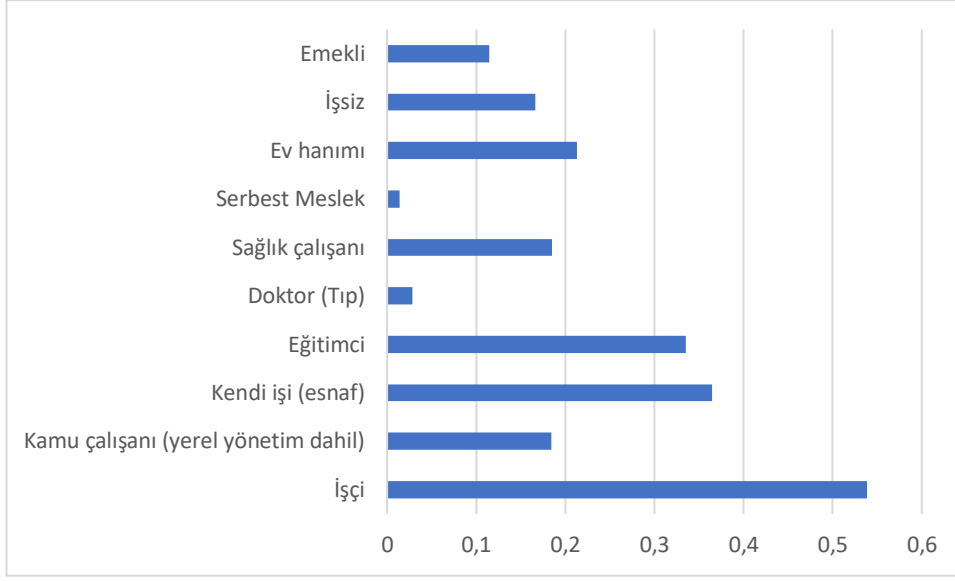
Şekil 17: Sığınmacıların Ekonomiye Etkisinin Değerlendirilmesi

Erdoğan'ın (2014: 32) yürüttüğü araştırmada da bu sonuçları destekler nitelikte halkın çoğunluğunun, Suriyeli sığınmacıların işlerini ellerinden aldığını düşündükleri raporlanmıştır. Suriyeli sığınmacıların Türk ekonomisine genel anlamda olumsuz etkisinin olduğunun düşünülmesinin ötesinde katılımcıların önemli oranda doğrudan kendilerine de etkisinin olduğunu düşünmektedirler. Katılımcılar, Suriyeli sığınmacıların gelmesinden beri ekonomik durumunun kötüye gittiğini ve kendini daha az güvende hissettiğini belirtmektedirler.

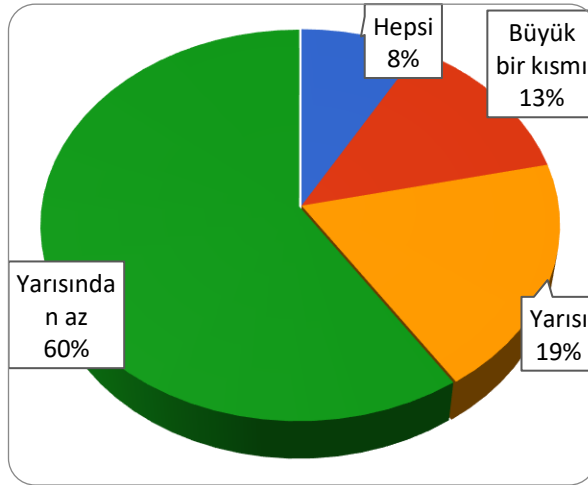
Sığınmacılardan ekonomik nedenlerle endişe duyan kesimlere meslek grupları temelinde bakıldığında en yüksek kaygıyı işçilerin ve kendi işini yapan küçük işletmeciler ve esnafın duyduğu gözlemlenmektedir (Şekil 18).

Şekil 18: Meslek Gruplarına Göre Ekonomik Kaygı Duyma

3.6. Sığınmacıların Geri Dönüşü

Suriyeli sığınmacıların savaş sürdüğü sürece yaşamları güvencede olmayacak şekilde geri gönderilmeleri hem uluslararası insan hakları hukukuna hem de Türk mevzuatına uygun değildir ancak 2014 Tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği 11/2. maddesi herhangi bir ön koşul saymaksızın Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin ülkelerine gönderilebilmelerini düzenlemektedir (Zenginkuzucu, 2018: 56-58). Esenyurtlu katılımcıların %60'ı, Esenyurt'ta kalan Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlasının ülkelerine dönmeyeceklerini ve beraber yaşamaya devam edeceklerini düşünmektedirler. Sığınmacıların kalması beklentisi Esenyurt'ta Türkiye genelinden çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Şekil 19). Erdoğan'ın (2014: 43) araştırmasında Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlasının kalmasını bekleyenler, sadece %15,7 iken %45,1 hepsinin, %9,4'ü yarısından fazlasının dönmesi beklentisindedir.

Şekil 19: Sığınmacıların Geri Döneceğine İlişkin Beklenti

Ancak, Esenyurtluların sığınmacıların kalması yönündeki beklentisi ile Esenyurtlu Suriyeli sığınmacıların geri dönme düşünceleri arasında bir örtüşme olmadığı görülmektedir. Esenyurtlu

sığınmacıların %66 oranında Suriye'deki şartlarda iyileşmeler olursa dönmeyi düşünebilecekleri tespit edilmiştir (Yılmaz, 2019: 66).

SONUÇ

Kitlesel uluslararası göçler değişik politik, ekonomik, çevresel ve diğer nedenlerle gerçekleşebilir. Uluslararası göç olgusu çok yönlü yapısı ve sonuçlarıyla disiplinler arası bir incelemeye muhtaç bir alandır. Kitlesel uluslararası göç gerek göçmenler gerekse de ev sahibi ülke açısından olanaklar ve gerilimler taşımaktadır. Bu gerilimler politik, ekonomik, kültürel ve benzeri nedenlerle ortaya çıkabilir. Sanayileşmiş ve iş gücü açığı olan bir ülke için göçmenler, ekonomik bir fırsat olabilirken iş gücü fazlası olan görece az sanayileşmiş bir ülke için göçmenler toplumsal gerilim nedeni olabilmektedir. Ancak hiçbir şey böyle bir ülkede dahi göçmenlerin kalkınmada kaldıraç işlevi üstlenmesine engel değildir. Öte yandan, iş gücü açığı olan bir ülkede de göçmenler ile halk arasında kültürel, dinsel ve benzeri gerilimlerin çıkmayacağı veya sürmeyeceği kesin olarak iddia edilemez. Göç alan toplumlarda bu politik, ekonomik, kültürel ve benzeri gerilimlerin aşılması ve toplumun yeni bir evreye geçişi toplumsal bütünleşme sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve gerçekleşmesi ile bağıntılıdır. Toplumsal bütünleşme bir yandan göç eden toplum için toplumsal uyumu gerektirirken öte yandan göç alan ev sahibi toplum için toplumsal kabulü içerir. Toplumsal kabul hoşgörü ve barış içinde bir arada yaşama bilincinin topluma mal edilmesi ile ilgilidir. Bu süreç farklılıklarla karşılaşan toplumun etnik merkezci (ethnocentric) evreden etnik bağıntılı (ethnorelative) bir evreye doğru hareketidir. Değişimin deneyimlenmesi süreci öncelikle inkâr ve savunma ile başlamakta, ardından sorunun minimizasyonu ve kabullenme ile devam etmekte, uyumlaşma ve bütünleşme evreleri ile sonuçlanmaktadır.

Suriye'de 2011'de başlayan iç savaş sonucu yaklaşık 5,5 milyon Suriyeli evinden ve yurdundan olarak çevre ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte Suriye ile en uzun sınırı sahip Türkiye bu göçten en büyük payı almıştır. Savaşın vahşeti karşısında sığınmacılara karşı "açık kapı" politikası izleyen Türkiye zamanla sığınmacıları yalnızca sınırlarına güvenli bir şekilde kabul etmekle kalmamış, onların topluma girmesinde de "açık kapı" politikası izlemiştir. Türkiye'nin 1951 BM Mülteciler Sözleşmesine koymuş olduğu coğrafi çekince ve buna koşut olarak 2013 Tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gereği Suriye'de savaştan kaçanların Avrupa dışında gerçekleşen olaylardan kaynaklı sığınma talepleri mülteci statüsü kazanmalarına olanak tanımamıştır. Ancak Türkiye 2014 yılında Geçici Koruma Kanunu çıkararak geriye dönük tüm Suriyeli sığınmacıları geçici koruma rejimine almıştır. Bu çerçevede sürekli haklar tanınmasa da Suriyeli sığınmacılara yerleşme, eğitim ve çalışma hakkı gibi temel haklar sağlanmıştır. Bugün Türkiye'de 3,6 milyondan fazla Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların çoğunluğu İstanbul'da bulunmaktadırlar ve İstanbul'da da en kalabalık olarak Esenyurt ilçesinde yaşamaktadırlar. Esenyurt ilçesi İstanbul'un nispeten yeni gelişen ekonomik bir bölgesi olarak İstanbul'un diğer ilçelerine göre demografik farklılıklar barındırmaktadır. Aynı zamanda İstanbul'un hem en kalabalık hem de en fazla iç göç almış ilçesidir. Bu durumun ilçe temelinde çalışma, eğitim, sağlık ve benzeri birçok soruna yol açmaktadır. Bu bakımdan kendi içerisinde demografik özellikleri nedeniyle toplumsal uyum sorunu taşıması olası bu ilçenin çok sayıda sığınmacının yerleşmesi sonucu uluslararası göç dayalı bir toplumsal kabul ve uyum sorunu da yaşaması beklenebilir bir durumdur. Öte yandan

iç göçmen oranı yüksek bir bölgede halkın kendi deneyimlerinden kaynaklı dış göçmene karşı yüksek oranda hoşgörü ve uyum göstermesi de beklenebilir.

Esenyurt ilçesinde yaşayan veya Esenyurt'ta çalışma ve eğitim gibi nedenlerle bulunan 340 kişi ile yapılan anket çalışması ve yüz yüze görüşmeler çerçevesinde yürütülen bu araştırma Esenyurt'ta Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabulü ve Türkiye'nin sığınmacı politikası üzerine bir takım sonuçlara varılmasına yardımcı olmaktadır. Bu sonuçların bir kısmı daha önce Türkiye genelinde yapılmış diğer araştırmalar ile uyum gösterirken bazı sonuçlar ise ilçenin demografik yapısının yansması olarak diğerlerinden farklılıklar göstermektedir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, Suriyeli sığınmacıları "göçmen/sığınmacı/mülteci" ya da "zulümden kaçan kişiler" olarak tanımlamıştır. Katılımcıların yaklaşık yarısının Suriyeli sığınmacı bir komşusu ve tanıdığına olduğu görülmektedir. Sığınmacılar ile temas toplumsal kabul ve bütünleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması bakımından bu sonuç olumludur. Öte yandan katılımcıların yalnızca %20'si bu teması bir "dostluk" olarak tanımlamaktadır. Katılımcıların %39'unun ise Suriyeli sığınmacılar ile hiç teması olmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de halkın Suriyeliler ile değişik açılardan dinsel, etnik, kültürel yakınlık sahibi olacağı düşünülebilir ve bunun toplumsal kabulü kolaylaştıran bir unsur olması beklenebilirdi. Ancak araştırma bulguları kültürel yakınlık, dinsel birlik ve tarihsel bağların halkın Suriyeli sığınmacıları kabulünü kolaylaştıracağı düşüncesini doğrulamamıştır.

Araştırmaya katılanlar ağırlıklı olarak Suriye iç savaşı sonrası sığınmacıların ülkeye kabulünü dinine, diline, etnik kökenine bakılmaksızın insanlık görevi olarak kabul ettiklerini söylemektedirler. Ancak katılımcılar ağırlıklı olarak Türkiye'nin sığınmacı politikasını desteklememektedirler. Hatta katılımcılar yeni bir insani kriz durumunda sığınmacıların sınırdan güvenli bölgelerde ve kamplarda tutularak yardım edilmesi, ülkeye ve toplumsal hayata dâhil edilmemeleri taraftarıdır.

Katılımcılar genel olarak sığınmacı çocuklarının eğitim hakkını tanırlarken genel eğilim, çocuklara Türkçe öğretilmesi, Türkçe temel eğitim verilmesi yönündedir ve sığınmacı çocuklarının kendi ana dillerinde temel eğitim alma hakkına olumsuz yaklaşmaktadır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de yükseköğrenim görmelerine ise yüksek oranda destek çıkmıştır.

Esenyurtlu katılımcıların ağırlıklı olarak Suriyeli sığınmacıların kendi işlerini ellerinden aldıklarını düşünmekte oldukları ve sığınmacıları bu anlamda bir tehdit olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Esenyurt'ta Suriyelilerin her işte çalışma hakkı olmalıdır düşüncesine destek düşük çıkmaktadır. Katılımcıların Suriyeli sığınmacıların Türk ekonomisine ciddi şekilde zarar verdiği, Avrupa ülkelerinin sığınmacıların tüm maliyetini Türkiye'ye yaktığı ve vergilerle sığınmacıların maliyetinin karşılandığı düşüncelerine sahip oldukları görülmüştür. Katılımcılar ayrıca Suriyeli sığınmacıların ucuz iş gücü olarak çalıştırılmalarının Türk vatandaşlarını işsiz bıraktığını düşünmektedirler. Sığınmacılardan ekonomik nedenlerle endişe duyan kesimlere meslek grupları temelinde bakıldığında en yüksek kaygıyı, işçilerin ve kendi işini yapan küçük işletmeciler ve esnafın duyduğu gözlemlenmektedir. Bu sonuçlar, sığınmacıların varlığından duyulan kaygının iş ve gelir kaybı nedeniyle olduğunu göstermektedir ve bu durum iki taraf arasında kabul ve bütünleşmenin önündeki en güçlü engel olarak gözlemlenmiştir.

Katılımcıların çoğunluğunun Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de doğan çocuklarına vatandaşlık verilmesinden yana olmadıkları görülmüştür. Araştırmanın ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümündeki sorulara desteğin düşük olması sonucu araştırma hipotezinin kabul edilmediği varsayılabilir. Bu çerçevede Esenyurt ilçesinde Suriyeli sığınmacılar ile toplumsal farklılıklar ve değişikliklerin özümsemiş olduğu ve bütünleşmenin tamamlandığı sonucuna varılamaz.

Esenyurtlu katılımcıların büyük kısmı, Esenyurt’ta kalan Suriyeli sığınmacıların yarısından fazlasının ülkelerine dönmeyecekleri ve beraber yaşamaya devam edeceklerini düşünmektedirler. Bu algı uzun vadede kabullenmenin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak toplumsal kabulün önündeki en önemli gerilim noktasının Esenyurtluların iş ve ekonomik kaygıları olduğu görülebilmektedir. İş gücü fazlası ve istihdam sorunu olan bir ülkede bu sonucun çıkması beklenebilirdi. Türkiye’nin sığınmacı politikasının eleştirilmesi ve bundan sonraki insani krizlerde aynı politikanın uygulanmaması gerektiği görüşü de bu kaygı ile bağlantılı değerlendirilebilir. Çalışma olanakları ve istihdam sorunu çözülemediği ölçüde toplumsal bütünleşmenin gerçekleşmesini beklemek çok da olanaklı görünmemektedir. Ancak olumlu olan, bu engel kaldırıldığında kabulün önündeki politik, kültürel, dinsel, etnik gerilimlerin Esenyurt’ta yüksek olarak gözlemlenmemiş olmasıdır. Bu çerçevede hem toplumsal bütünleşmenin sağlanması hem de göçün Türkiye üzerindeki maliyetinin azaltılarak bir fırsata çevrilebilmesi için istihdama yönelik politikalara öncelik verilmesi gerekmektedir ve sığınmacıların Türk ekonomisi için bir kaldıraç işlevi görmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla genç sığınmacı nüfusun eğitime önem verilmeli, çalışma ve sosyal güvenlik hakları güvence altına alınmalıdır. Sığınmacıların kayıt dışı ve ucuz çalıştırılmaları engellenerek halkın geri kalan kısmı için bir tehdit olarak algılanmalarının önüne geçilmelidir. Bu şekilde Türk ekonomisinin ihtiyaç duyacağı genç ve üretken nüfusa sığınmacıların katkısının yüksek olması beklenebilir.

KAYNAKLAR

- Akçiçek, A. (2015). Türkiye’deki Suriyelilerin Toplumsal ve Ekonomik Uyumu. *Liberal Düşünce Dergisi* (80), 51-61.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Aktaş, E. ve Gülçür, İ. (2017). Suriyelilere Yönelik Toplumsal Kabulü ve Uyumu Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler: Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği. *Toplum ve Demokrasi*, 11(23), 235-248.
- Ambrosini, M., Cinalli, M. ve Jacobson, D. (2020). The Politics of Borders and the Borders of Politics: A Conceptual Framework. M. Ambrosini, M. Cinalli ve D. Jacobson (Der), *Migration, Diasporas and Citizenship: Between Policy and Public Spheres* (ss. 1-26). Cham: Palgrave.
- Ateş, H. ve Bektaş, M. (2016). Suriyelilerin Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Entegrasyonu. Y. Deniz ve F. Bilgin (Derç), *Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu (26-27 Ekim 2016) Bildirileri* içinde (ss. 17-43). Bursa: TESAM.
- Ayhan, F., (2019). Esenyurt İlçesinde Nüfusun Gelişimi ve Bu Gelişimde Rol Oynayan Etmenler, *Kent Akademisi*, 12 (37), 67-81.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Derg.*,7(1), 231-274

- Bennett, M. (1986). A developmental approach to training for intercultural sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 10(2), 179-195.
- BMMYK. (2019). Global Report 2019. https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/gr2019/pdf/GR2019_English_Full_lowres.pdf#_ga=2.44703840.518956919.1595155529-1449315026.1595155529&_gac=1.93762671.1595159075.Cj0KCQjw3s_4BRDPARIsAJsyoLNKFV3KZBK_4x6OYif7g70xVYeLxNVKNtAVdrTvjqGC66yE71Xr-4a (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- BMMYK. (2020). *Operational Portal Refugee Situations*. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- Çiftçi, H. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutum, Algı ve Empatik Eğilimlerinin Analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 2232-2256.
- Dışişleri Bakanlığı. (2016). Türkiye'nin Bazı Suriyelileri Zorla Ülkelerine Geri Gönderdiği İddiaları Hk. *Güncel Açıklamalar No. 83, 3 Nisan 2016*. Ankara. http://www.mfa.gov.tr/no_-83_-3-nisan-2016_-turkiye_nin-bazi-suriyelileri-zorla-ulkelerine-geri-gonderdigi-iddialari-hk_.tr.mfa (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- Erdoğan, M. (Ed.) (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi. <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/HUGO-RAPORTurkiyedekiSuriyeliler.pdf> (Erişim Tarihi: 03.07.2020).
- GİGM. (2018). *İstanbul'da Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin İlçelere Göre Dağılımı*. Ankara.
- GİGM. (2020). *Geçici Koruma*. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim Tarihi: 31.07.2020).
- Hamberger, A. (2009). Immigrant Integration: Acculturation and Social Integration. *Journal of Identity and Migration Studies*, 3(2), 2-21.
- Koser, K. (2017). *International Migration: A Very Short Introduction*. Oxford: OUP.
- Kurt, H. (2006). Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 148-178.
- Linhard, T. ve Parsons, T. (2019). *Mapping Migration, Identity, and Space*. Cham: Palgrave.
- Moore, W. ve Shellman: (2006). Refugee or Internally Displaced Person?: To Where Should One Flee? *Comparative Political Studies*, 39(5), 599–622. doi:10.1177/0010414005276457
- Novy, A., Swiatek, D. ve Moulaert, F. (2012). Social Cohesion: A Conceptual and Political Elucidation. *Urban Studies*, 49(9), 1873-1889. doi:10.1177/0042098012444878
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Sayın, H. (2019). *Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik*. Ankara: Berikan Yayıncılık.
- Sayın, H. (2020). Başkasına Ait Olmaya Yazgılı Öznelerin Gezindiği Karanlık Arka Sokaklarda Büyübozumu. *Çalışma ve Toplum*(64), 169-194.
- TÜİK. (2019). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Ankara. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 19.07.2020).

- Tuncel, G. ve Ekici: (2019). Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi. *Birey ve Toplum*, 9(2), 49-72.
- World Bank. (2020). *World Development Indicators*. World Bank. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators/preview/on> (Erişim Tarihi: 19.07.2020).
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi*(35), 107-126.
- Yılmaz: (Ed.). (2019). *İstanbul Esenyurt İlçesi Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Ekonomik Durumları Araştırma Projesi*. İstanbul: İstanbul Esenyurt Üniversitesi.
- Zenginkuzucu, D. (2018). Türkiye'de Geçici Koruma Rejiminin Uluslararası Ölçütler Çerçevesinde Bir Değerlendirmesi. *TİHEK Akademi*, 1(2), 37-62.
- Zenginkuzucu, D. (2019). Türkiye'de Geçici Koruma Rejiminin Sona Ermesi ve Uluslararası Koruma Standartları. A. N. Tütüncü ve Ç. S. Civelek (Der.), *Uluslararası Hukukta Güncel Sorunlar Kongresi, 21-22 Şubat 2019, MEF Üniversitesi Bildirileri* içinde (ss. 375-392). İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

